

ROKDARBU TRADĪCIJAS DAUGAVAS IELEJAS TERITORIJĀ

Agrāk ar rokdarbiem sievietes nodarbojušās **vakarēšanas** laikā. Vakarēšana jeb **suprātkas** bija sena tautas tradīcija, kad ļaudis vakaros sanāca vienkopus gan pastrādāt, gan atpūsties. Dažreiz tās bija klusas sanāksšanas reizes ar stāstiem un apcerējumiem, citreiz jautra laika pavadīšana ar dziesmām, dejām un rotaļām. Vakarēt sanākušās sievietes un meitenes netraucēti veica savus ikdienas darbus – šuva, izšuva, adīja, vērpa, auda un tamborēja. Suprātkas bieži dēvēja par pūra locīšanas vakariem. Neliela daļa no Daugavpils novada rokdarbnieču pielocītā **pūra** apskatāma izstādē.

Latgales sievietes gods un lepnums ir pašas austās segas, galdauti, pītās jostas, adītie rakstainie cimdi un zeķes. Šo rokdarbu tradicionālā nozīme zemnieku sētas ikdienā un dižos gados ir atspoguļota izveidotajā izstādē.

Linu baltie **dvieļi** simbolizēja pasauli tās veselumā. Tie tika plaši izmantoti ikdienā un svētkos, gan uzkarot goda vietā, gan uzliekot uz tiem svētku ēdienu. Vispopulārākais un izplatītākais dvieļu rotājums 19. gs. beigās ir sarkaniem diegiem krustdūrienā izšūtās monogrammas. Bet 20.gs. 20. gados Latgalē darināja dvieļus ar daudzkrāsainiem un ļoti košiem ziedu rakstiem.

Ar jostām latgalieši rotājās no šūpuļa līdz kapam. Tā bija svētību nesoša zīme bērniņam nākot pasaulē, koša rota kāzās un neatņemama sastāvdaļa bērnu rītos. Daugavas ielejas teritorijai no 19.gs. beigām līdz 1.Pasaules karam un starpkaru periodā, raksturīgas skujainās un svītrainās celaines.

Ar cimdkiem rokās latvieši strādāja (darba cimdī) un svētku reizēs īpaši rotājās (goda cimdī). Gadskārtu ieražu tradīcijās plaši tika izmantoti rakstaini **cimdi** un **zeķes**, kas izsenis ir arī bijusi skaista dāvana svētkos. Cimdi ar seno Ūšiņa rakstu – saukti par atslēgainiem – bija īpaša veiksmes zīme dodoties ceļā. Goda cimdus visplašāk izmantoja „zvaigžņu” rakstu. Meitām zeķes bija greznas un rakstainas, bet puīšiem vienkāršas un stripainas. Vīriešu zeķēs izmantoja Ozoliņa jeb Akas zīmi, kas valkātājam deva spēku un enerģiju.

Šajā izstādē rokdarbu praktisko nozīmi un vietu lauku sētā demonstrē rakstā austās **gultas segas**, **palagi** un skaisti izšūtās **spilvendrānas**. Lauku istabas interjera akcents - košie krāsu **lupatu celiņi** - tika klāti pāri visai istabai, radot glezniecisku telpas kopveseluma sajūtu. Izstādē kā vienojošais elements tradicionālajiem rokdarbiem ir **pūra skapis**, kas simboliski ataino sievietes darba tikumu, skaistuma izjūtu un zemnieku sētas turību. Senatnes noskaņu Latgales zemnieka sētā vakarēšanas laikā papildina izstādes virtuālā daļa – Naujenes folkloras kopas "Rūžņa" dziedājums un 20. gs. 1. puses lauku sētas dzīves ainu vizualizācija 1927. gada fotogrāfijās.

IZSTĀŽU CEĻVEDIS

IZSTĀDE

"PODNIECĪBAS TRADĪCIJAS DAUGAVPILS NOVADĀ"

ENI LLB-1-216
"SENO AMATU JAUNĀ DŽĪVE"

Podniecība Latvijas teritorijā tika izkopta galvenokārt divos novados – **Latgalē** un Kurzemē. Taču tikai Latgalē tā saglabājusies līdz mūsu dienām un veido vienu no spilgtākajām tradicionālās kultūras iezīmēm, kura iekļauta Latvijas kultūras kanonā.

Latgales podniecībai raksturīgas divas attīstības līnijas – praktiskā un dekoratīvā. **Praktiskā podniecība** tika izkopta vairāku gadu tūkstošu garumā, izgatavojot saimniecībai nepieciešamos traukus. Ekspozīcijā šo veidu raksturo tādi **saimniecības trauki** kā vāraunieks [pods ēdienu vārīšanai, glabāšanai], piena pods [trauks piena uzglabāšanai, pārsis [trauks ēdiena pārnēsāšanai, medaunieks [pods medus, piena produktu, ievārījuma glabāšanai], saimes bļodas, krūzes [trauks šķidrumu glabāšanai].

Dekoratīvai podniecībai jeb „keramikas taisīšanai” pievērsās 20.gs sākumā. Spilgtākie paraugi ekspozīcijā ir svečturi, svilpaunieki [māla svilpes dzīvnieka, putna, vai mītiskas būtnes veidā], vāzes, alus krūzes, sālstrauki un vazaunīki jeb puķu podi.

Izstādē ir pārstāvēti 19. gadsimta beigu – 20. gadsimta 1. puses Latgales podnieku veidotie saimniecības trauki, kurus Naujenes pagasta iedzīvotāji iegādājušies vietējos gadatirgos Juzefovā, Višķos, Izvaltā vai no ceļojošiem tirgotājiem. Ir skatāmi padomju laikos tapušie vecmeistara Andreja Paulāna un Latgalē mūsdienās pazīstamu keramiķu Lilijs Zeiļas, Jura Krompāna un Voldemāra Vogula darbi, kā arī projekta ietvaros iepirkta keramika – Valda un Olgas Pauliņu veidotie 20 saimniecības trauki, kuri uzskatāmi atspoguļo Daugavas ielejas podniecības tradīcijas.

Uz izstāžu pamata tika izstrādāta muzejpedagoģiskā programma "Tradicionālās amatu prasmes Latgales zemnieka sētā". Aicinām skolēnus, jauniešus, pieaugušos un seniorus piedalīties programmas nodarbībās! Iepriekš pieteikšanās obligāta. Pašus mazākos muzeja apmeklētājus aicinām iepazīt senās amatu prasmes izmantojot darba burtnīcu, kura ir brīvi pieejama muzeja mājas lapā www.naujenesmuzejs.lv, kā arī aktīvi līdzdarboties izstādes "Rokdarbu tradīcijas Daugavas ielejas teritorijā" izveidotajā interaktīvajā bērnu zonā.

Šo programmu finansē
Eiropas Savienība

LATVIJA
LIETUVA
BALTKRIEVIJA
2014-2020